گلینی‌مقدم، گلنسا؛ ربیعی، بهجت؛ صمیعی، میترا (۱۴۰۰). دلایل آلودگی اطلاعات در پایگاه‌های اطلاعاتی «مگ ایران» و «نورمگز».
پژوهش‌نامه کتابداری و اطلاع‌رسانی، *۱۱ (۱)*، ۲۳۷– ۲۲۰.
DOI: 10.22067/INFOSCI.2021.24052.0

دلایل آلودگی اطلاعات در پایگاه‌های اطلاعاتی «مگ‌ایران» و «نورمگز»

گلنسا گلینی‌مقدم[۱]، بهجت ربیعی[۲]، میترا صمیعی[۳]

تاریخ دریافت: ۹۸/۱۱/۱۱ تاریخ پذیرش: ۹۹/۵/۲۱ نوع مقاله: پژوهشی

چکیده:

هدف: پژوهش حاضر به تحلیل «آلودگی اطلاعات» در پایگاه‌های اطلاعاتی «مگ‌ایران» و «نورمگز» پرداخته و وضعیت آلودگی اطلاعات از نظر اطلاعات کتابشناختی، محتوای چکیده‌ها، شیوه نگارش و کلیدواژه‌ها را مورد بررسی قرار داده است.

روش‌شناسی: روش پژوهش، پیمایشی-تحلیلی و مهم‌ترین ابزار گردآوری داده، پرسشنامه محقق‌ساخته است. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آمار استنباطی استفاده شد. دو جامعه این تحقیق شامل پایگاه‌های اطلاعاتی «مگ‌ایران» و «نورمگز» و ۱۱۰ نفر از دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه اصفهان بودند و نمونه‌گیری صورت نگرفت.

یافته‌ها: یافته‌ها نشان داد به لحاظ آلودگی اطلاعات در اطلاعات کتابشناختی، محتوای چکیده‌ها، شیوه نگارش و کلیدواژه‌ها بین پایگاه اطلاعاتی «مگ‌ایران» و «نورمگز» تفاوت معناداری وجود ندارد، ولی نمره کلی آلودگی اطلاعات در منابع اطلاعاتی پایگاه «مگ‌ایران» ۰/۹۵ کمتر از منابع پایگاه اطلاعاتی «نورمگز» می‌باشد، دلیل آن هم آلودگی اطلاعات کمتر در بخش‌های اطلاعات کتابشناختی و کلیدواژه‌ها بود.

نتیجه: در بخش شیوه نگارش و محتوای چکیده‌ها، منابع اطلاعاتی پایگاه «نورمگز» از وضعیت نسبتاً خوبی برخوردار بوده و دارای آلودگی اطلاعات کمتری نسبت به پایگاه «مگ‌ایران» بودند.

کلیدواژه‌ها: آلودگی اطلاعات، پایگاه‌های اطلاعاتی، نورمگز، مگ‌ایران، ایران.

۱. استادیار علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشگاه علامه طباطبائی، (نویسنده مسئول)، g_galyani@yahoo.com
۲.کارشناس ارشد علم اطلاعات و دانش‌شناسی، کتابدار کتابخانه عمومی بروجن، rabiebehjat@yahoo.com
۳. دانشیار علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشگاه علامه طباطبائی، Samiei.mitra66@gmail.com

مقدمه و بیان مساله

آلودگی اطلاعات به هرگونه اطلاعات ناخواسته، تکراری و ناکارآمد گفته می‌شود که انواع مختلفی دارد، از قبیل ناقص بودن، به‌روز نبودن، چند زبانه بودن، ناخوانا بودن، دروغین بودن، نامعتبر بودن، ناخالص شدن، نامربوط بودن و تکراری بودن. آلودگی به معنای هرگونه تغییر ناخوشایند در موجودیت یک پدیده است. وقتی اطلاعات درست با اطلاعات نادرست آمیخته می‌شود و کیفیت و صحت محتوای آن‌ها در اثر ورود اطلاعات نادرست کاهش می‌یابد، آلودگی اطلاعات ایجاد می‌شود. آلودگی اطلاعات مشکلات و معضلات بسیاری را برای ما و سیستم‌های اطلاعاتی که با آنها سروکار داریم ایجاد می‌کند که برخی از مهمترین آنها عبارتند از: کاهش سرعت جستجو، کاهش دقت جستجو، هدر رفتن فضای زیاد برای ذخیره‌سازی فایل‌های آلوده، هزینه بالای نگهداری و ایجاد کپی و نسخه‌های پشتیبان، دشواری در تصمیم‌گیری، سردرگمی در نسخه‌های متفاوت از اطلاعات (پاک‌نیت، ۱۳۹۰).

لوندسکی[1] و دیگران (۲۰۱۲) در مطالعه‌ای با عنوان «آلودگی اطلاعات و صحت آن: تأثیر مداوم و عدم سوگیری موفق» آلودگی اطلاعات و باورهای اشتباه مردم را دغدغه همگانی ذکر می‌کنند و بیان می‌کنند که راه از بین بردن این پدیده نخست شناخت دقیق پدیده «آلودگی اطلاعات» شایع در جامعه و سپس تلاش‌های فردی با در نظر گرفتن ابعاد روانی و اجتماعی و... در جهت کاهش تولید «آلودگی اطلاعات» با شناخت عوامل آلوده‌کننده اطلاعات است؛ به‌گونه‌ای که پاسخگوی روزنامه‌نگاران، آموزگاران، متخصصان بهداشت و علم سلامت و متخصصان علوم ارتباطات باشد.

از سوی دیگر نیاز به اطلاعات و دانش، فرد و جامعه را برمی‌انگیزد، به‌طوری‌که نیاز به اطلاعات و دانش مبنای رفتار فردی و جمعی است. نمی‌توان به دلیل وجود اطلاعات نادرست، نیاز به اطلاعات را انکار کرد. سه عامل کیفیت، دسترس‌پذیری و انتقال اطلاعات بر کارآمدی افکار عمومی عمیقاً تأثیر خواهد گذاشت (داورپناه، ۱۳۸۴). این نکته بدیهی است که اعضای هیأت‌علمی و دانشجویان به‌عنوان ارکان اصلی در نهادهای اجتماعی مانند دانشگاه‌ها سهم زیادی در استفاده از اطلاعات علمی پژوهشی دارند. این افراد در پژوهش‌ها و فعالیت‌های علمی خود از منابع متنوعی استفاده می‌کنند که شاید عمده‌ترین آنها منابع الکترونیکی و پایگاه‌های اطلاعاتی در دسترس آنها باشد. بنابراین نیاز به منابع موثق جهت انجام تحقیقات خود دارند، در بازیابی اطلاعات هر چه ریزش کاذب بیشتر رخ دهد، میزان ربط پایین‌تر و نظام اطلاع‌رسانی، ناکارآمدتر خواهد بود، در نتیجه اطلاعات به اصطلاح آلوده‌تر خواهد بود. به‌طورکلی، با توجه به اینکه

1. Lewandowsky

دستیابی به اطلاعات دقیق و درست در زمانی مناسب، برای تحقیقات علمی، بسیار حائز اهمیت می‌باشد و مشکلات و معضلاتی که آلودگی اطلاعات برای سیستم‌ها و کاربران آنها به وجود می‌آورند، بسیار مهم و قابل توجه می‌باشند، لذا ضرورت شناخت این آلودگی‌ها در پایگاه‌های اطلاعاتی اولین گام در بهتر شدن و یافتن راهی برای کاستن از این آلودگی‌ها می‌باشد. سؤالی که مطرح می‌شود این است که آلودگی اطلاعات علمی پژوهشی در دسترس و یا دیگر روش‌هایی که اطلاعات معتبر به‌وسیله‌ی آن به‌دست می‌آیند کدامند؟ اگر ما در واژه‌نامه به‌دنبال واژه اعتبار[1] باشیم، معانی «درست، واقعی، حقیقی، خالص، چیزی که اشتباه نباشد و یا غیرآلوده» ارائه می‌شوند. تأمین نوع صحیح معنای اطلاعات، چیزی که عاری از اشتباه بوده یا شرح نادرستی از حقایق باشد را پشتیبانی می‌کند. اعتبار همچنین به معنای چیزی است که با اعتبار و گواهی ساخته‌شده و اعتبار قانونی دارد و صحت آن تأیید می‌گردد.

پایگاه‌های اطلاعاتی، ماهیتاً نسبت به منابع چاپی بیشتر در معرض آلوده شدن قرار دارند و عمده‌ترین منبع دستیابی دانشجویان و اساتید به اطلاعات هستند (باب‌الحوائجی و گرجی‌نژاد، ۱۳۹۱) به همین دلیل، بیشترین درگیری با مسأله آلودگی اطلاعات را دانش‌پژوهان، تولیدکنندگان علم که شامل اساتید و دانشجویان می‌شوند، دارند. لذا این پژوهش بر آن است تا به بررسی آلودگی اطلاعات و دلایل آن در هر یک از پایگاه‌های منتخب در بازیابی اطلاعات از دیدگاه دانشجویان تحصیلات تکمیلی بپردازد.

پس با توجه به آنچه گفته شد دلیل اصلی شکل‌گیری این پژوهش، یعنی بررسی میزان آلودگی اطلاعات در دو پایگاه اطلاعاتی داخلی کشور است که به نظر می‌رسد مورد استفاده بسیاری از دانشگاهیان قرار دارند. دو پایگاه اطلاعاتی مهم و پرکاربرد داخلی کشور یعنی «نورمگز» و «مگ‌ایران» در این مطالعه مورد بررسی قرار گرفته‌اند.

بر همین اساس عناصری که در رابطه با آلودگی اطلاعات در اکثر پژوهش‌ها (طلاچی و زارعی، ۱۳۸۹؛ باب‌الحوائجی و گرجی نژاد، ۱۳۹۱) مورد مطالعه قرار گرفته‌اند در این پژوهش نیز مورد استفاده قرار می‌گیرند که عبارتند از: آلودگی اطلاعات در مشخصات کتابشناختی چکیده‌های پژوهشی، آلودگی اطلاعات در محتوای چکیده‌های پژوهشی، آلودگی اطلاعات در کلیدواژه‌های مورد استفاده تولیدات پژوهشی و آلودگی اطلاعات در شیوه نگارش این تولیدات.

1. Authentic

پیشینه پژوهش

نگاهی به پیشینه موضوع نشان می‌دهد تحقیقاتی در گذشته در این زمینه انجام گرفته که به نمونه‌هایی از آن اشاره می‌شود. به‌عنوان مثال زارعی (۱۳۸۷) در پایان‌نامه کارشناسی ارشد خود با عنوان «بررسی آلودگی اطلاعات در پایگاه‌های منتخب دانشگاه علوم پزشکی مشهد از دیدگاه اعضای هیأت‌علمی»، پرداخته است. در این پژوهش صد چکیده بازیابی شده از چهار پایگاه اطلاعاتی «اسکوپوس[۱]»، «پاب‌مد[۲]»، «ایران‌مدکس[۳]» و «پارس مدلاین[۴]» در حوزه‌های موضوعی قلب، نفرولوژی، ایمونولوژی، روماتولوژی و اطفال از نظر آلاینده‌های مختلف آلودگی اطلاعات مورد بررسی قرار گرفتند. نتایج به‌دست آمده نشان داد که «آلودگی اطلاعات» کتابشناختی در پایگاه اطلاعاتی «اسکوپوس» ۵۳ درصد در پایگاه اطلاعاتی «پاب‌مد» ۳۸ درصد و در «ایران‌مدکس» ۴۷ درصد و در پایگاه «پارس مدلاین» ۴۸ درصد بوده است. میزان آلودگی محتوای چکیده‌ها که بخش اعظم این بررسی را تشکیل می‌دهد در پایگاه «اسکوپوس» ۴۰ درصد در پایگاه اطلاعاتی «پاب‌مد» میزان آلودگی ۵۱ درصد در پایگاه «ایران‌مدکس» ۴۹ درصد و پایگاه «پارس مدلاین» از نظر محتوای چکیده‌ها ۴۸ درصد آلودگی را نشان داده است. در تحلیل کلیدواژه‌های درج شده برای چکیده‌های پایگاه «اسکوپوس» ۶۶ درصد آلودگی مشاهده شد. کلیدواژه‌های پایگاه «ایران‌مدکس» وضعیت بهتری را نسبت به «اسکوپوس» نشان می‌دهند. «آلودگی اطلاعات» کلیدواژه‌ها در این پایگاه ۲۹ درصد محاسبه شده است. پایگاه اطلاعاتی «اسکوپوس» به میزان ۳۸ درصد، «پاب‌مد» ۳۰ درصد، «ایران‌مدکس» ۳۵ درصد و «پارس مدلاین» ۳۹ درصد دچار «آلودگی اطلاعات» نگارشی است.

باب‌الحوائجی و گرجی نژاد (۱۳۹۱) در پژوهشی با عنوان «بررسی آلودگی اطلاعات در پایگاه‌های مورد اشتراک دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران در بازیابی اطلاعات کتابداری از دیدگاه دانشجویان تحصیلات تکمیلی»، آلودگی اطلاعات را در پنج پایگاه اطلاعاتی «امرالد[۵]»، «ساینس دایرکت[۶]»، «پروکوئست[۷]»، «آی.اس.آی[۸]»، «اسکوپوس» از نظر دانشجویان تحصیلات تکمیلی رشته علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران مورد ارزیابی قرار دادند. یافته‌ها نشان داد آلودگی اطلاعات محتوای کتابشناختی در پایگاه‌ها تفاوت چشمگیری دارد. به‌طوری‌که «پروکوئست» در

1. Scopus
2. PubMed
3. IranMedex
4. ParsMedline
5. Emerald
6. Science Direct
7. Pro Quest
8. Isi Web of Knowledge

جایگاه اول قرار دارد. آلودگی محتوای چکیده در پنج پایگاه اطلاعاتی اختلاف زیادی ندارد، اما پایگاه اطلاعاتی «آی.اس.آی» اندکی از آلودگی بیشتری برخوردار است. همچنین مقایسه میانگین آلودگی اطلاعات در کلیدواژه‌ها نشان داد «امرالد» از آلودگی بیشتری برخوردار است. در آلودگی اطلاعات ناشی از شیوه نگارش نیز «ساینس دایرکت» آلوده‌ترین پایگاه است.

صادقی و اخوتی (۱۳۹۳) در پژوهشی به مقایسه‌ی مانعیت و جامعیت پایگاه‌های اطلاعاتی در پایگاه‌های ایران مدکس، مگ‌ایران و اس.آی. دی در بازیابی حوزه‌ی داروسازی پرداختند. پایگاه «ایران–مدکس» جامعیت نسبی بالاتری در حوزه داروسازی نسبت به دو پایگاه دیگر داشت. پایگاه «اس.آی.دی» در بازیابی اطلاعات حوزه‌ی داروسازی از «مانعیت» بیشتری نسبت به دو پایگاه «مگ‌ایران» و «ایران‌مدکس» برخوردار بود.

بهرامسری، احمدی‌زاده و نیازمند (۱۳۹۴) در پژوهشی به بررسی وضعیت آلودگی اطلاعات در شبکه‌های اجتماعی-علمی و ارائه راهکارهای مناسب به اعضای شبکه برای کاهش نقش منفی «خودآرشیوی» پرداختند. آنها «آلودگی اطلاعات» شبکه‌های اجتماعی-علمی «آکادمیا[1]» و «مندلی[2]» را مورد بررسی قرار دادند. یافته‌ها نشان داد که «خودآرشیوی» اعضا سبب افزایش «آلودگی اطلاعات» همچون به‌روز نبودن، چندزبانه بودن، ناخوانا بودن، دروغین و نامعتبر بودن، تکراری بودن، و نقص اطلاعات در شبکه‌های اجتماعی شده است.

نلسون[3] (۲۰۰۷) در پژوهش خود تحت عنوان کاهش «آلودگی اطلاعات» در عصر اینترنت موضوع ایجاد یک وب‌سایت در حوزه اطلاعات بهداشتی را بررسی کرده و راهکارهایی را جهت جلوگیری از آلوده شده اطلاعات در این منبع پیشنهاد می‌دهد. او، فراهم کردن اطلاعات تا حد ممکن را برای یک منبع اطلاعاتی وسوسه‌ای اشتباه می‌داند که آن منبع را دچار اضافه بار اطلاعاتی می‌کند. در این پژوهش تلاش بیمارستان‌ها برای در دسترس گذاشتن همه اطلاعات برای عموم نمونه چنین اشتباهاتی شمرده شده است و اذعان شده که شناخت مخاطب و ارائه اطلاعاتی در خور نیاز وی (و نه هر اطلاعاتی) راه‌حل این مراکز در مصون ماندن از «آلودگی اطلاعات» است. در ادامه ضعف طراحی وب‌سایت‌های اطلاعات بهداشتی علت عمده «آلودگی اطلاعات» آن‌ها دانسته شده است.

در یک نظرسنجی از متقاضیان معلمی فناوری درباره آلودگی اطلاعات اینترنت که در ترکیه با روش

1. Academia
2. Mendeley
3. Nelson

تحلیل کیفی و به شیوه مصاحبه نیمه ساختاریافته انجام شد، مشخص شد که این گروه، اطلاعات غیرضروری، نادرست و کهنه را به‌عنوان آلودگی اطلاعات می‌شناسند. از نظر آنان علت اصلی آلودگی اطلاعات این است که هر کس می‌تواند هرگونه اطلاعات نادرست را در اینترنت منتشر کند چراکه اینترنت یک منبع باز برای همگان است. همچنین آلودگی اطلاعات در اینترنت باعث تلف شدن وقت آنان شده و لذا تمایل داشتند که اطلاعات موردنیاز خود را از سایر منابع به‌دست آورند (Firat & Kurt, 2008).

اوزدمیر[۱] (۲۰۱۶) در پژوهشی با عنوان «مشارکت افراد در آلودگی اطلاعات: اعتماد و اشتراک» که با هدف بررسی و شناسایی معیارهایی که افراد (۵۴۱ نفر) با استفاده از رسانه‌ی اجتماعی می‌توانند حقیقت اطلاعات به اشتراک گذاشته شده را نشان دهند و نیروی موجود در اطلاعات بیان شده و حقیقتی که به آن واقف هستیم را دربر می‌گیرد. روش پژوهشی کیفی و جامعه آماری شامل ساکنان استانبول و دانش‌آموزان دبیرستانی بود که در شبکه‌های اجتماعی فعالیت داشتند. وی به این نتیجه رسید که افرادی که ظرفیت پردازش اطلاعات محدود را دارند با مسائل خاصی نظیر افزایش اطلاعات مرتبط و یا بار اضافی اطلاعات مواجه شدند. در نتیجه، آنها در معرض آلودگی اطلاعات قرار می‌گیرند. زمانی که نقش افراد در تولید و انتشار اطلاعات مورد بررسی قرار می‌گیرد، ممکن است تأیید شود که آنها در مفهوم «آلودگی اطلاعات» اثرگذار هستند. نتایج نشان داد که دانش‌آموزان دبیرستانی سهم زیادی در آلودگی اطلاعات داشتند و علت آن، عدم آگاهی درباره عواقب به اشتراک گذاشتن اطلاعات نادرست در فضای دیجیتالی بود.

در مطالعه دیگری که در دو دانشگاه در آناتولی ترکیه به روش پیمایشی که بر روی دو گروه از دانشجویان (۱۹۸ نفر) با هدف بررسی سطح شناخت و جذب شناختی[۲] آنها از جستجو و نیز سطح آلودگی اطلاعات موجود در اینترنت انجام گرفت این نتیجه به‌دست آمد که رابطه ضعیف و مثبتی بین جذب شناختی و سطح مواجه با آلودگی اطلاعات و استراتژی جستجو در اینترنت وجود دارد. همچنین دانشجویان تازه‌وارد و دانشجویان سال‌های اولیه تحصیلی بیشتر از دانشجویان سال‌های بالاتر در معرض آلودگی اطلاعات قرار داشتند که احتمالاً ناشی از تجربه کمتر آنها در استفاده از اطلاعات آنلاین بوده است (Kurt, Emiroglu, 2018).

در مطالعه‌ای که درباره ادراک آلودگی اطلاعات در بانک به روش اکتشافی و با استفاده از تحلیل عاملی و تحلیلی عاملی تأییدی انجام شد مشخص شد که ادراک افراد مورد مطالعه از آلودگی اطلاعات دارای پنج جنبه می‌باشد که عبارتند از ابعاد دسترسی، ابعاد ذهنی، ابعاد بافتی، ابعاد بازنمایی، و ابعاد

1. Özdemir
2. Cognitive Absorption

گیج‌کننده. نتایج همچنین نشان داد که اعتبار قانونی آلودگی اطلاعات با رضایت شغلی تلاش‌های شغلی، و تلاش‌های یادگیری رابطه دارد (Iqbal & Nawaz, 2020).

جمع‌بندی پیشینه‌های پژوهش نشان داد که عواملی همچون همگانی و قابل‌دسترس بودن اینترنت، عدم داشتن تجربه کافی و عدم وجود استراتژی مناسب و صحیح برای جستجوی اطلاعات، عدم دقت در اطلاعات ورودی به بخش‌های مختلف اینترنت، از عوامل مرتبط با آلودگی اطلاعات هستند. همچنین تکراری بودن، ناقص بودن اطلاعات، عدم ارائه نام کامل مؤلف بخصوص در منابع اینترنتی، ضعف طراحی وب‌سایت‌های اطلاعاتی و غیره باعث آلودگی اطلاعات در منابع اطلاعاتی شده و برخی از محققین توسعه سواد اطلاعاتی را راهکاری در جهت کاهش آلودگی اطلاعات می‌دانند. در جمع‌بندی پیشینه‌ها نیز می‌توان گفت که شناخت دقیق پدیده آلودگی اطلاعات و دسترسی به اطلاعاتی که آلوده نیستند منجر به مدیریت بهتر فعالیت‌ها می‌شود.

با توجه به آنچه گفته شد این پژوهش به‌دنبال یافتن پاسخی برای پرسش‌های زیر است:

۱-وضعیت آلودگی اطلاعات کتابشناختی در پایگاه‌های اطلاعاتی «مگ‌ایران» و «نورمگز» از دیدگاه دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه اصفهان (جامعه پژوهش) چگونه است؟

۲- وضعیت آلودگی اطلاعات محتوای چکیده‌ها در پایگاه‌های اطلاعاتی «مگ‌ایران» و «نورمگز» از دید جامعه پژوهش چگونه است؟

۳-وضعیت آلودگی اطلاعات شیوه‌ی نگارش چکیده‌ها در پایگاه‌های اطلاعاتی «مگ‌ایران» و «نورمگز» از دید جامعه پژوهش چگونه است؟

۴-وضعیت آلودگی اطلاعات کلیدواژه‌ها در پایگاه‌های اطلاعاتی «مگ‌ایران» و «نورمگز» از دید جامعه پژوهش چگونه است؟

۵-وضعیت کلی آلودگی اطلاعات برحسب هر یک از پایگاه‌های اطلاعاتی نورمگز و مگ‌ایران از دید جامعه پژوهش چگونه است؟

روش پژوهش

روش پژوهش پیمایشی است. دو جامعه‌ی این پژوهش شامل پایگاه‌های اطلاعاتی «مگ‌ایران» و «نورمگز» و دانشجویان تحصیلات تکمیلی، کارشناسی ارشد و دکتری رشته علوم تربیتی دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه اصفهان می‌باشد. در زمان اجرا تعداد ۱۱۰ دانشجو (۷۰ نفر دانشجوی کارشناسی ارشد

و ۴۰ نفر دانشجوی دکتری) در رشته علوم تربیتی مشغول به تحصیل بودند. علت انتخاب این رشته وجود تعداد کافی دانشجو در تحصیلات تکمیلی و دسترسی به جامعه تحقیق بوده است. کلیه‌ی دانشجویان مورد بررسی قرار گرفته و نمونه‌گیری صورت نپذیرفت و از روش سرشماری استفاده گردید. مهم‌ترین ابزار گردآوری داده‌ها، دو پرسشنامه محقق‌ساخته بود. در پرسشنامه‌ی اول از دانشجویان خواسته شد موضوعات روز حوزه‌ی کاری خود و پایگاه‌هایی که بیشتر استفاده می‌کنند را معرفی کنند. سپس موضوعاتی که دانشجویان نام بردند را به ترتیب بیشترین فراوانی مرتب کرده و در دو پایگاه مورد نظر جستجو انجام شد، ۱۱ کلیدواژه نخست که بیشترین تکرار و فراوانی را داشتند برای انجام پژوهش انتخاب شدند و از هر پایگاه ۵۵ چکیده استخراج شد. در واقع بررسی بیشتر پایگاه‌ها بر اساس کلیدواژه‌هایی صورت گرفت که در پرسشنامه اول ذکر شده بودند.

پس از جستجوی این کلیدواژه‌ها در پایگاه‌های اطلاعاتی، چکیده‌ی آن‌ها در پرسشنامه دوم مورد بررسی قرار گرفت و کلیه سؤالات مربوط به آلودگی اطلاعات پرسیده شد. برای هر یک از شاخص‌های آلودگی اطلاعات (آلودگی اطلاعات در محتوای چکیده، آلودگی اطلاعات در اطلاعات کتابشناختی، آلودگی اطلاعات در بخش کلیدواژه‌ها، و آلودگی اطلاعات در شیوه نگارش منابع پایگاه‌های اطلاعاتی) که مؤلفه‌های اصلی در این پژوهش بودند، سؤال‌هایی تهیه شد. منظور از سؤال ابعادی است که در بررسی آلودگی اطلاعات مورد توجه قرار می‌گیرد. به‌عنوان مثال هرگونه نقض اطلاعات در مؤلفه‌هایی مثل نام کامل نویسنده و یا نویسندگان، تخصص آن‌ها، ایمیل و آدرس آن‌ها و همچنین نقض اطلاعات در نام کامل نشریه، یا ناشر به‌عنوان آلودگی اطلاعات کتابشناختی، در نظر گرفته شد.

در مرحله بعد فهرستی از سؤال‌ها فراهم آمد که پس از چندین مرحله کار کارشناسی، در هر مرحله سؤالات به نظر متخصصین رسید و سؤالات نامناسب و مشابه حذف و تغییر یافت و پرسشنامه‌ی نهایی با ۳۵ سؤال تنظیم و توزیع شد. در تدوین سال‌های پرسشنامه از سؤال‌های نامفهوم و مبهم و سؤال‌هایی که پاسخ‌دهنده را به پاسخ خاصی هدایت می‌کند و همچنین از سؤال‌های پیچیده، دو وجهی (دو سؤال در یک پرسش) اجتناب شد. تا جایی که امکان داشت از ارائه سؤال‌های منفی خودداری گردید.

سؤالات پرسشنامه‌ی اصلی این پژوهش (یعنی پرسشنامه دوم یا پرسشنامه آلودگی اطلاعات) از لحاظ تعداد گزینه‌ها متنوع است و برای سؤالات ۵ گزینه‌ای نمره ۰،۱،۲،۳،۴، برای سؤالات ۴ گزینه‌ای نمره‌ی ۰،۱،۲،۳، برای سؤالات سه گزینه‌ای نمره ۰،۱،۲ و برای سؤالات ۲ گزینه‌ای نمره ۰ و ۱ تعیین شده است. دلیل متنوع بودن تعداد گزینه‌های پاسخی به سؤالات، بستگی به نوع سؤال دارد، به‌طوری‌که سؤالاتی که

جواب آنها بلی یا خیر به‌طور قطع است را نمی‌توان به‌صورت چهارگزینه‌ای مورد بررسی قرار داد.

برای بررسی روایی پرسشنامه آلودگی اطلاعات از «تحلیل عاملی تأییدی» و برای بررسی پایایی آن از «ضریب آلفای کرونباخ» استفاده شد. نتایج تحلیل عاملی تأییدی، ساختار چهار عاملی پرسشنامه را تأیید نمود و همه‌ی گویه‌ها بار عاملی معنادار بالاتر از ۰/۶۵ داشتند (p<۰/۰۰۱). شاخص‌های برازش مدل در جدول ۱ قابل مشاهده است. همان‌گونه که مشاهده می‌شود پرسشنامه از برازش مطلوبی برخوردار است.

جدول ۱. شاخص‌های برازش مدل پرسشنامه آلودگی اطلاعات

	x^2/df	CFI	NFI	GFI	AGFI	RMSEA	PCLOSE
میزان	۰/۱۷	۰/۹۸	۰/۹۴	۰/۹۹	۰/۹۹	۰/۰۱	۰/۹۲
ملاک	بین ۱ تا ۳	بیشتر از ۰/۹۰	بیشتر از ۰/۹۰	بیشتر از ۰/۹۰	بیشتر از ۰/۹۰	کمتر از ۰/۰۵	بالاتر از ۰/۰۵
تفسیر	برازش مطلوب	برازش مطلوب	برازش مطلوب	برازش مطلوب	برازش مطلوب	برازش مطلوب	برازش مطلوب

جهت تعیین پایایی ابزار پژوهش از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد. ضریب آلفای کرونباخ به‌دست آمده پرسشنامه پژوهش ۰/۹۰ محاسبه شد لذا ابزار پژوهش از پایایی لازم برخوردار است. همچنین، ضرایب آلفای کرونباخ هر یک از قسمت‌های چهارگانه پرسشنامه آلودگی اطلاعات، که شامل بخش آلودگی محتوای چکیده، آلودگی اطلاعات کتاب‌شناختی، آلودگی کلیدواژه‌ها، آلودگی شیوه‌ی نگارش بود به ترتیب برابر با ۰/۷۸، ۰/۷۶، ۰/۸۸، ۰/۷۲ به‌دست آمد، که حاکی از پایایی مطلوب پرسشنامه است.

برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار آماری اس‌پی‌اس‌اس[1] استفاده شد. برای هر یک از سؤالات پژوهش جداولی ترسیم شده است. در ابتدا جهت بررسی پیش‌فرض نرمال بودن متغیرهای پژوهشی از آزمون «کالموگروف-اسمیرنف» استفاده گردید؛ سپس برای مقایسه میزان آلودگی اطلاعات از آزمون «تی-مستقل» به دلیل داشتن دو متغیر مستقل اسمی (پایگاه اطلاعاتی نورمگز و پایگاه اطلاعاتی مگ‌ایران) و متغیر وابسته فاصله‌ای (آلودگی اطلاعات) استفاده شد.

یافته‌های پژوهش

در جدول ۲ میانگین و انحراف استاندارد، بیشترین و کمترین متغیرهای پژوهش نشان داده شده است.

1 SPSS

جدول ۲. میانگین و انحراف استاندارد، بیشترین و کمترین متغیرهای پژوهش

نام متغیر	گروه	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	بیشترین	کمترین
نمره کلی آلودگی اطلاعات	نورمگز	۴۳	۹۷/۶۷	۱۳/۵۲	۱۲۲	۶۹
	مگ‌ایران	۴۳	۹۶/۷۲	۱۱/۹۳	۱۲۳	۶۲
آلودگی محتوی چکیده	نورمگز	۴۳	۵۲/۷۴	۶/۵۲	۶۸	۳۸
	مگ‌ایران	۴۳	۵۳/۲۷	۶/۰۲	۶۵	۳۶
آلودگی اطلاعات کتاب-شناختی	نورمگز	۴۳	۲۱/۸۱	۳/۴۱	۲۸	۱۳
	مگ‌ایران	۴۳	۲۰/۷۶	۳/۳۸	۲۸	۱۴
آلودگی کلیدواژه‌ها	نورمگز	۴۳	۱۶/۰۱	۳/۹۲	۲۲	۶
	مگ‌ایران	۴۳	۱۵/۳۷	۳/۶۱	۲۲	۷
آلودگی شیوه نگارش	نورمگز	۴۳	۷/۱۱	۱/۵۹	۱۰	۴
	مگ‌ایران	۴۳	۷/۳۰	۱/۱۴	۱۰	۵

با توجه به جدول ۲ و در پاسخ به سؤال اول تا پنجم باید گفت میانگین آلودگی اطلاعات در پایگاه‌های اطلاعاتی «مگ‌ایران» و «نورمگز» از دیدگاه دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه اصفهان به‌شرح زیر است: آلودگی محتوای چکیده‌ها در نورمگز ۵۲/۷۴ و در مگ-ایران ۵۳/۲۷، آلودگی اطلاعات کتاب‌شناختی در نورمگز ۲۱/۸۱ و در مگ‌ایران ۲۰/۷۶، آلودگی کلیدواژه‌ها در نورمگز ۱۶/۰۱ و در مگ‌ایران ۱۵/۳۷، و آلودگی شیوه نگارش در نورمگز ۷/۱۱ و در مگ-ایران ۷/۳۰. نمره کلی آلودگی اطلاعات در نورمگز ۹۷/۶۷ و در مگ‌ایران ۹۶/۷۲ می‌باشد.

در پاسخ به پرسش اول و برای بررسی معنی‌داری تفاوت مشاهده شده در میانگین آلودگی اطلاعات کتابشناختی، از آزمون t استفاده و نتایج در جدول ۳ خلاصه شده است. دلیل استفاده از آزمون t مستقل برای مقایسه میزان آلودگی اطلاعات، داشتن دو متغیر مستقل اسمی (پایگاه اطلاعاتی نورمگز و پایگاه اطلاعاتی مگ‌ایران) و متغیر وابسته فاصله‌ای (آلودگی اطلاعات) بود.

جدول ۳. نتایج آزمون t در مورد آلودگی اطلاعات کتاب‌شناختی در بین پایگاه‌های اطلاعاتی مگ‌ایران و نورمگز

متغیر	پایگاه	میانگین	انحراف استاندارد	df	T	سطح معناداری
آلودگی اطلاعات کتاب‌شناختی	نورمگز	۲۱/۸۱	۳/۴۱	۸۴	۱/۴۲	۰/۱۵۷
	مگ‌ایران	۲۰/۷۶	۳/۳۸			

با توجه به نتایج جدول ۳ میزان t در متغیر آلودگی اطلاعات کتاب‌شناختی t=۱/۴۲ می‌باشد، و این میزان در سطح p>۰/۰۵ معنادار نمی‌باشد. بنابراین می‌توان گفت میزان آلودگی اطلاعات کتاب‌شناختی در بین پایگاه اطلاعاتی مگ‌ایران و نورمگز تفاوت معناداری وجود ندارد.

در پاسخ به پرسش دوم و برای بررسی معنی‌داری تفاوت مشاهده شده در میانگین آلودگی محتوای چکیده‌ها، از آزمون t استفاده و نتایج در جدول ۴ خلاصه شده است.

جدول ۴. نتایج آزمون t در مورد آلودگی محتوای چکیده در بین پایگاه‌های اطلاعاتی مگ‌ایران و نورمگز

متغیر	پایگاه	میانگین	انحراف استاندارد	df	T	سطح معناداری
آلودگی محتوای چکیده	نورمگز	۵۲/۷۴	۶/۵۲	۸۴	-۰/۳۹۵	۰/۶۹۴
	مگ‌ایران	۵۳/۲۷	۶/۰۲			

با توجه به نتایج جدول ۴ میزان t در متغیر آلودگی محتوای چکیده t= -۰/۳۹۵ می‌باشد، و این میزان در سطح p>۰/۰۵ معنادار نمی‌باشد. بنابراین می‌توان گفت میزان آلودگی محتوای چکیده در بین پایگاه اطلاعاتی مگ‌ایران و نورمگز تفاوت معناداری وجود ندارد.

در پاسخ به پرسش سوم و برای بررسی معنی‌داری تفاوت مشاهده شده در میانگین آلودگی شیوه نگارش چکیده‌ها، از آزمون t استفاده و نتایج در جدول ۵ خلاصه شده است.

جدول شماره ۵. نتایج آزمون t در مورد آلودگی شیوه نگارش در بین پایگاه‌های اطلاعاتی مگ‌ایران و نورمگز

متغیر	پایگاه	میانگین	انحراف استاندارد	df	T	سطح معناداری
آلودگی شیوه نگارش	نورمگز	۷/۱۱	۱/۵۹	۸۴	-۰/۶۲۲	۰/۵۳۶
	مگ‌ایران	۷/۳۰	۱/۱۴			

با توجه به نتایج جدول شماره ۵ میزان t در متغیر آلودگی شیوه نگارش t= -۰/۶۲۲ می‌باشد، و این میزان در سطح p>۰/۰۵ معنادار نمی‌باشد. بنابراین می‌توان گفت میزان آلودگی شیوه نگارش در بین پایگاه اطلاعاتی مگ‌ایران و نورمگز تفاوت معناداری وجود ندارد.

در پاسخ به پرسش چهارم و برای بررسی معنی‌داری تفاوت مشاهده شده در میانگین آلودگی اطلاعات کلیدواژه‌ها، از آزمون t استفاده و نتایج در جدول ۶ خلاصه شده است.

جدول ۶. نتایج آزمون t در مورد آلودگی کلیدواژه‌ها در بین پایگاه‌های اطلاعاتی مگ‌ایران و نورمگز

متغیر	پایگاه	میانگین	انحراف استاندارد	df	T	سطح معناداری
آلودگی کلیدواژه‌ها	نورمگز	۱۶/۰۱	۳/۹۲	۸۴	۰/۷۷۲	۰/۴۴۳
	مگ‌ایران	۱۵/۳۷	۳/۶۱			

با توجه به نتایج جدول ۶ میزان t در متغیر آلودگی کلیدواژه‌ها t=۰/۷۷۲ می‌باشد، و این میزان در سطح p>۰/۰۵ معنادار نمی‌باشد. بنابراین می‌توان گفت میزان آلودگی کلیدواژه‌ها در بین پایگاه اطلاعاتی مگ‌ایران و نورمگز تفاوت معناداری وجود ندارد.

در پاسخ به پرسش پنجم و برای بررسی معنی‌داری تفاوت مشاهده شده در نمره کل میانگین آلودگی اطلاعات، از آزمون t استفاده و نتایج در جدول ۷ خلاصه شده است.

جدول ۷. نتایج آزمون t در مورد آلودگی اطلاعات در بین پایگاه‌های اطلاعاتی مگ‌ایران و نورمگز

متغیر	پایگاه	میانگین	انحراف استاندارد	df	T	سطح معناداری
آلودگی اطلاعات	نورمگز	۹۷/۶۷	۱۳/۵۲	۸۴	۰/۳۴۷	۰/۷۳۰
	مگ‌ایران	۹۶/۷۲	۱۱/۹۳			

با توجه به نتایج جدول ۷ میزان t در متغیر آلودگی اطلاعات t=۰/۳۴۷ می‌باشد، و این میزان در سطح p>۰/۰۵ معنادار نمی‌باشد. بنابراین می‌توان گفت میزان آلودگی اطلاعات در بین پایگاه اطلاعاتی مگ‌ایران و نورمگز تفاوت معناداری وجود ندارد.

نتیجه

آلودگی اطلاعات در اکثر قسمت‌های مقالات انتشار یافته ممکن است اتفاق بیافتد، در همین راستا چهار بخش عمده و اصلی چکیده پژوهش که برای بررسی آلودگی اطلاعات در این پژوهش به کار گرفته می‌شوند عبارت است از:

۱) آلاینده‌های مربوط به اطلاعات کتابشناختی منابع اطلاعاتی
۲) آلاینده‌های مربوط به محتوای چکیده منابع اطلاعاتی
۳) آلاینده‌های مربوط به شیوه نگارش منابع اطلاعاتی
۴) آلاینده‌های مربوط به کلیدواژه‌های منابع اطلاعاتی

نتایج نشان می‌دهد که در رابطه با آلودگی اطلاعات کتابشناختی پایگاه اطلاعاتی «نورمگز» در مؤلفه‌هایی همچون نقض اطلاعات در ارائه نام کامل نویسنده و یا نویسندگان، تخصص آن‌ها، ایمیل و آدرس آن‌ها و همچنین در ارائه ذکر مشخصات کامل نشریه، یا ناشر و به‌طور کلی تکمیل اطلاعات کتابشناختی دارای آلاینده‌های اطلاعاتی بیشتری نسبت به پایگاه اطلاعاتی «مگ‌ایران» بود. این نتیجه به‌طور نسبی در راستا و مشابه نتایج پژوهش «باب‌الحوائجی و گرجی‌نژاد» (۱۳۹۱) بود که در آن پایگاه اطلاعاتی

«پروکوئست» بیشتر از پایگاه‌های اطلاعاتی «امرالد»، «ساینس دایرکت» و «پروکوئست» و «آی.اس.آی»، «اسکوپوس» دارای آلودگی اطلاعات در بخش محتوای اطلاعات کتابشناختی منابع بود. شاید نتوان این دو پژوهش را به‌طور مستقیم مورد مقایسه قرار داد ولی با توجه به شباهت‌های موجود می‌توان نتایج را به‌طور نسبی با هم مقایسه کرد. اختلاف ۱/۰۵ که بین دو پایگاه اطلاعاتی «نورمگز» و «مگ‌ایران» در رابطه با آلاینده‌های اطلاعات در بخش کتابشناختی پژوهش‌ها داشت با استفاده از آزمون «تی» جهت سنجش معناداری تفاوت دو پایگاه اطلاعاتی در مورد آلودگی اطلاعات کتابشناختی مورد سنجش قرار گرفت. نتایج نشان داد که با وجود این اختلاف، تفاوت معناداری بین دو پایگاه اطلاعاتی «نورمگز» و «مگ‌ایران» در آلودگی اطلاعات کتابشناختی وجود ندارد. شاید علت این عدم اختلاف بین دو پایگاه مورد مطالعه، استفاده از منابع یکسان در چکیده‌سازی و نمایه‌نویسی منابع باشد.

در بخش محتوای چکیده، پایگاه اطلاعاتی «مگ‌ایران» با اندکی اختلاف ۵۳٪ بیشتر از پایگاه اطلاعاتی «نورمگز» دارای آلودگی اطلاعات بود، این نتایج همسو با نتایج پژوهش «باب‌الحوائجی و گرجی- نژاد» (۱۳۹۱) بود که به بررسی آلودگی اطلاعات در پایگاه‌های مورد اشتراک دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران در بازیابی اطلاعات کتابداری از دیدگاه دانشجویان تحصیلات تکمیلی پرداخته بودند. آن‌ها به این نتیجه رسیدند که پایگاه اطلاعاتی «آی.اس.آی» با اختلاف اندکی بیشتر از پایگاه‌های اطلاعاتی «امرالد»، «پروکوئست»، «اسکوپوس» و «ساینس دایرکت»، دارای آلودگی اطلاعات در بخش محتوای چکیده منابع بود. آلودگی اطلاعات در بخش محتوای چکیده، بدین معنی است که در مؤلفه‌های آلاینده‌های اطلاعاتی در این بخش همچون قضاوت اولیه از مفید بودن مقاله، میزان ارتباط چکیده با موضوع مورد جستجو، میزان جامعیت چکیده، ذکر اهداف، روش، یافته‌ها و نتایج پژوهش در چکیده، کیفیت اطلاعات ارائه شده، غرض‌ورزی در دفاع از نظریه خاص در مقاله، القای اطلاعات، حذف عمدی اطلاعات، وارونه جلوه دادن اطلاعات و پیچیدگی اطلاعات در چکیده و ... بیشتر بوده و همین امر باعث شده است که پایگاه اطلاعاتی «مگ‌ایران» بیشتر از پایگاه اطلاعات «نورمگز» دارای آلاینده‌های اطلاعاتی باشد. این اختلاف اندکی که در آلودگی اطلاعات در محتوای چکیده‌های مقالات در دو پایگاه اطلاعاتی وجود داشت با استفاده از آزمون «تی» جهت سنجش معناداری تفاوت در دو پایگاه مورد سنجش قرار گرفت، که نتایج نشان داد با وجود اختلاف ۰/۵۳ بین این دو پایگاه تفاوت معناداری در مؤلفه‌های ذکر شده در ارتباط با آلاینده‌های اطلاعاتی در بخش محتوای چکیده دو پایگاه وجود ندارد. شاید بازهم بتوان استدلال کرد که عدم وجود تفاوت معنادار در آلاینده‌های اطلاعاتی در بخش محتوای چکیده دو پایگاه، ممکن است ناشی

از استفاده از منابع اولیه یکسان باشد. وقتی منابع گردآوری اطلاعات برای فرایند چکیده‌نویسی و نمایه‌سازی مشابه یکدیگر است چنین یافته‌ای دور از انتظار نیست. به نظر می‌رسد دو پایگاه اطلاعاتی مورد مطالعه، پردازش یا ویرایش چندانی در محتوای چکیده‌های مقالات دریافتی از مجلات انجام نمی‌دهند و همان چکیده منتشر شده در مجلات را در پایگاه‌های خود قرار می‌دهند و بدین ترتیب تفاوتی در نتایج مشاهده نمی‌شود.

در رابطه با آلودگی اطلاعات در شیوه نگارش، پایگاه اطلاعاتی «مگ ایران» در مؤلفه‌های همچون ارائه اطلاعات غلط چاپی و وجود ترجمه‌های غلط، بیشتر از پایگاه اطلاعات «نورمگز» دارای آلاینده‌های اطلاعاتی بود. اختلاف ۰/۱۹ آلودگی اطلاعات در این مورد با استفاده از آزمون «تی» جهت سنجش معناداری تفاوت بین دو پایگاه حاکی از این بود که بین دو پایگاه از لحاظ آلاینده‌های اطلاعاتی در شیوه نگارش تفاوت معناداری وجود ندارد. میانگین‌های به‌دست آمده در رابطه با آلاینده‌های اطلاعاتی در شیوه نگارش در این دو پایگاه نشان داد که در هر دو پایگاه اطلاعات غلط چاپی و ترجمه‌های غلط بسیار کمی وجود دارد و در این رابطه پایگاه اطلاعاتی «نورمگز» دقت بیشتری در شیوه نگارش مقالات داشته است. نتایج پژوهش «باب‌الحوائجی و گرجی‌نژاد» (۱۳۹۱) نیز نشان داد که پایگاه اطلاعاتی «ساینس دایرکت» بیشتر از چهار پایگاه «امرالد»، «پروکوئست»، «آی.اس.آی» و «اسکوپوس» دارای آلودگی اطلاعات در بخش شیوه نگارش منابع بود.

آلودگی اطلاعات در بخش کلیدواژه‌ها هم در پایگاه اطلاعاتی «نورمگز» بیشتر از پایگاه اطلاعاتی «مگ-ایران» بود که این امر نشان‌دهنده این است که پایگاه اطلاعاتی «نورمگز» دارای آلاینده‌های اطلاعاتی بیشتری در تناسب کلیدواژه‌های انتخاب شده با موضوع، کفایت کلیدواژه‌های ذکر شده، انعکاس درست محتوای مقاله توسط کلیدواژه‌ها، گمراهی اصل موضوع توسط کلیدواژه‌ها و نادرست بودن کلیدواژه‌ها بوده است. اختلاف ۰/۶۴ که در رابطه با آلودگی اطلاعات کلیدواژه‌ها در بین دو پایگاه وجود داشت با استفاده از آزمون «تی» جهت سنجش معناداری تفاوت بین آنها مورد ارزیابی قرار گرفت. نتایج آزمون نشان داد که اختلاف معنی‌داری بین دو پایگاه اطلاعاتی از لحاظ آلاینده‌های کلیدواژه‌ای وجود ندارد. نتایج پژوهش «باب‌الحوائجی و گرجی‌نژاد» (۱۳۹۱) نیز نشان داد که پایگاه اطلاعاتی «امرالد» بیشتر از پایگاه‌های اطلاعاتی «ساینس دایرکت»، «پروکوئست»، «آی.اس.آی»، و «اسکوپوس» دارای آلودگی اطلاعات در بخش کلیدواژه‌ها می‌باشد.

به‌طور کلی میانگین آلودگی اطلاعات در دو پایگاه اطلاعاتی نشان داد که پایگاه اطلاعاتی «نورمگز» بیشتر از پایگاه اطلاعاتی «مگ‌ایران» دارای آلاینده‌های اطلاعاتی است. با نگاه عمیق‌تر به این نتیجه، پی می‌بریم که پایگاه اطلاعاتی «نورمگز» با آلودگی اطلاعاتی بیشتر در زمینه اطلاعات کتابشناختی و کلیدواژه‌ها از پایگاه اطلاعاتی «مگ‌ایران» دارای آلودگی بیشتری می‌باشد. البته بایستی به این نکته اشاره کرد که

آلودگی اطلاعات در محتوای چکیده‌های پایگاه اطلاعاتی «مگ‌ایران» باعث این امر شده است. نتایج پژوهش «بهرامسری، احمدی زاده و نیازمند» (۱۳۹۴) که در ارتباط با آلودگی اطلاعات در شبکه‌های اجتماعی علمی، «آکادمیا» و «مندلی» انجام دادند به این نتیجه رسیدند که افزایش روزافزون آلودگی اطلاعات در شبکه‌های اجتماعی به دلیل خودآرشیوی اطلاعات از سوی اعضاء بوده است. پژوهش حاضر از این جهت با این نتایج هم‌راستاست که آلودگی مشاهده شده پایگاه‌های مورد بررسی ناشی از آلودگی اولیه در منابع اطلاعاتی است که آنها را نمایه می‌کنند.

اختلاف اندکی ۰/۹۵ که در آلودگی اطلاعات به‌طور کلی در بین دو پایگاه وجود داشت با استفاده از آزمون «تی» مورد سنجش و ارزیابی قرار گرفت و همان‌طور که در بالا ذکر شد این اختلاف کم باعث نشد که منجر به‌وجود تفاوت معنادار آلودگی اطلاعات در دو پایگاه اطلاعاتی «مگ‌ایران» و «نورمگز» نشد. انحراف استاندارد به‌دست آمده در رابطه با آلودگی اطلاعات به‌طور کلی در دو پایگاه اطلاعاتی نشان از این دارد که نظرات یکسان و شبیه‌تری در رابطه با آلودگی اطلاعات در «مگ‌ایران» وجود داشت و در عوض پراکندگی نظرات در رابطه با آلودگی اطلاعات در پایگاه اطلاعاتی «نورمگز» زیاد بود. شاید بتوان استدلال کرد دلیل این یافته مانند مورد قبلی نقش کم‌رنگی است که پایگاه‌های اطلاعاتی مورد بررسی در نمایه‌سازی منابع اطلاعاتی دارند و تقریباً همه اطلاعاتی را که مجلات درباره مقالاتشان منتشر می‌کنند را بدون تغییر اساسی نمایه می‌کنند و به همین دلیل اختلاف معنی‌داری به لحاظ آلودگی اطلاعات در میان آنها مشاهده نمی‌شود.

هر چند در این پژوهش صرفاً دو پایگاه اطلاعاتی فارسی مورد بررسی قرار گرفت که تفاوت چندانی به لحاظ آلودگی اطلاعات تا زمان اجرای پژوهش نشان ندادند اما همین یافته‌ها نشان می‌دهد که نقش پایگاه‌های نمایه‌ساز در پردازش اطلاعات کتابشناختی، کلیدواژه‌ها، چکیده‌ها و محتوای آن‌ها زیاد نیست اما در پایگاه‌های بین‌المللی این فرایند با سختگیری و با حمایت مالی کافی صورت می‌گیرد در حالی که چنین تشکیلاتی به اندازه کافی در ایران شکل نگرفته یا اینگونه سازمان‌ها هنوز نوپا هستند.

پیشنهاد پژوهش

با توجه به رشد سریع تولیدات علمی در داخل ایران پیشنهاد می‌شود پایگاه‌های اطلاعاتی که فعالیت‌های مربوط به نمایه‌سازی و چکیده‌نویسی را انجام می‌دهند کنترل بیشتری بر ورودی مطالب به پایگاه داشته باشند تا حد ممکن از ورود اطلاعات نادرست به هر شکل اعم از اطلاعات کتابشناختی، کلیدواژه‌ها، چکیده و محتوای آن و نام نویسندگان پیشگیری شود.

منابع

باب‌الحوائجی، فهیمه؛ گرجی نژاد، نایفه (۱۳۹۱). بررسی آلودگی اطلاعات در پایگاه‌های مورد اشتراک دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران در بازیابی اطلاعات کتابداری از دیدگاه دانشجویان تحصیلات تکمیلی. *دانش‌شناسی (علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی و فناوری اطلاعات)*، ۵ (۱۸)، ۳۳-۲۱. بازیابی شده در ۵ اردیبهشت ۱۳۹۸ از https://www.sid.ir/fa/Journal/ViewPaper.aspx?ID=190403

بهرامسری، شیما؛ احمدی زاده، سارا؛ نیازمند، محمدرضا (۱۳۹۴). آلودگی اطلاعات در شبکه‌های اجتماعی- علمی و ارائه‌ی راهکارهای مناسب خودآرشیوی (مطالعه‌ی موردی شبکه‌های اجتماعی-علمی آکادمیا و مندلی)، *فصلنامه تحلیلی پژوهشی کتاب مهر*، ۹۴. (۱۷ و ۱۸)، ۱۴۱-۱۲۲. بازیابی شده در ۵ اردیبهشت ۱۳۹۸ از https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=254339

پاک‌نیت، محسن (۱۳۹۰). *آلودگی اطلاعات در سازمان و شیوه‌های مقابله با آن*. بازیابی شده در ۷ اردیبهشت ۱۳۹۸ از https://www.gooyait.com/1390/02/31/avoiding-information-pollution-in-an-organization-1.html

پایگاه اطلاع‌رسانی حوزه، حصون (۱۳۸۸)، شماره ۲۲. بازیابی شده در ۵ خرداد ۱۳۹۸ از https//hawzah.net

داورپناه، محمدرضا (۱۳۸۴). *اطلاعات و جامعه*. با همکاری معصومه آرمیده. تهران: دبیزش.

طلاچی، هما؛ زارعی، میترا (۱۳۸۹). *بررسی آلودگی اطلاعات در پایگاه‌های منتخب دانشگاه علوم پزشکی مشهد از دیدگاه اعضای هیأت‌علمی. مدیریت سلامت*، ۱۳(۳۹): ۷-۱۶. بازیابی شده در ۲ خرداد ۱۳۹۸ از: http://jha.iums.ac.ir/article-1-578-fa.html

صادقی، حلیمه؛ اخوتی، مریم (۱۳۹۳). مقایسه مانعیت و جامعیت پایگاه‌های اطلاعاتی در پایگاه‌های ایران مدکس، مگ ایران و اس.آی. دی در بازیابی حوزه داروسازی. *مدیریت اطلاعات سلامت*،۱۱(۴)، ۴۳۵-۴۲۲. بازیابی شده در ۵ اردیبهشت ۱۳۹۸ از https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?ID=199048

Fırat, M., & Kurt, A.A. (2008). The views of candidate teachers of information technologies about information pollution on the internet. In Proceedings of the *7th WSEAS International Conference on Education and Educational Technology*. Nov. 21-23, 2008 -- Venice, ITALY, edited by Misra, S.C; Revetira, R.; and Sztandera, L.M. P 100-105. Retrieved 24 June 2019 from https://www.researchgate.net/publication/273202478_The_Views_of_Candidate_Teachers_of_Information_Technologies_about_Information_Pollution_on_the_Internet

Kurt, A. A., & Emiroglu, B. G. (2018). Analysis of Students' Online Information Searching Strategies, Exposure to Internet Information Pollution and Cognitive Absorption Levels Based on Various Variables. *Malaysian Online Journal of Educational Technology*, *6*(1), 18-29. Retrieved 26 June 2019 from https://eric.ed.gov/?id=EJ1165446

Iqbal, Q., Ahmad, N.H. and Nawaz, R. (2020), Perceived information pollution: conceptualization, measurement, and nomological validity, *Online Information Review*, Vol. ahead-of-print No. ahead-of-print. https://doi.org/10.1108/OIR-10-

2018-0322

Lewandowsky, S.; Ecker, U.K.H.; Seifert, C.M.; Schwarz, N. and Cook, J. (2012). Misinformation and Its Correction: Continued Influence and Successful Debiasing, *Psychological Science in the Public Interest*, 13(3): 106– 131. DOI: 10.1177/1529100612451018

Nelson, D. E. (2007). Reducing Information Pollution in the Internet Age. *Preventing Chronic Disease*, 4(1). Retrieved 24 June 2019 from: http://www.cdc.gov/pcd/issues /2007/jan/06_0119.htm.

Ozdemir, S. (2016). Individual contributions to information pollution (information pollution): trust and share. *International Journal on New Trends in Education and Their Implications*, 7 (2), 23-33. Retrieved 25 June 2019 from : https://www.researchgate.net/publication/303014856_individual_contributions_to_infollution_information_pollution_trust_and_share

The Status of Information Pollution in MagIran and Noormags Databases

Golnessa Galyani-Moghaddam*
Allameh Tabataba'i University
Behjat Rabie
Brojen Public Library
Mitra Samiei
Allameh Tabataba'i University

Abstract:

Introduction: This study was conducted to determine the amount of information pollution in the Magiran and Noormags databases and to examine the status of information pollution in terms of the content of abstracts, bibliographic information, key words, and the methods of writing.

Methodology: The research method was an analytical survey utilizing the researcher-designed questionnaire. Inferential statistics were used to analyze the data. The two populations of this research were chosen from the MagIran and Noormags databases. Questionnaires were submitted to all the postgraduate students in Educational Sciences at the Faculty of Psychology of Isfahan University, Iran. There was no sampling.

Findings: The findings showed no significant difference in the overall amount of information pollution in the content of abstract, bibliographic information, keywords and the method of writing between the two databases. But overall information pollution in the MagIran is .95 less than Noormags, which is due to the less availability of information pollution in bibliographic information and key words in Noormags.

Conclusion: Abstracts and the writing styles in Noormags are in better condition and there are less information pollution compared to MagIran.

Keywords: Information Pollution, Information Databases, Noormags, MagIran, Iran

* . g_galyani@atu.ac.ir